

C/2024/1769

22.3.2024

P9_TA(2023)0330

Parlamentaryzm, obywatelstwo europejskie i demokracja

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 września 2023 r. w sprawie parlamentaryzmu, obywatelstwa europejskiego i demokracji (2023/2017(INI))

(C/2024/1769)

Parlament Europejski,

- uwzględniając art. 9, 10, 11, 15 i 17 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz art. 15, 20 i 24 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE),
- uwzględniając porozumienie międzyinstytucjonalne pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Europejską w sprawie lepszego stanowienia prawa z 13 kwietnia 2016 r.⁽¹⁾ (Porozumienie międzyinstytucjonalne w sprawie lepszego stanowienia prawa),
- uwzględniając stanowisko Parlamentu z 14 lutego 2023 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Rady ustanawiającej szczegółowe warunki wykonywania prawa głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego przez obywateli Unii mających miejsce zamieszkania w państwie członkowskim, którego nie są obywatelami⁽²⁾,
- uwzględniając stanowisko Parlamentu z 14 lutego 2023 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Rady ustanawiającej szczegółowe warunki wykonywania prawa głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych przez obywateli Unii mających miejsce zamieszkania w państwie członkowskim, którego nie są obywatelami⁽³⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 9 czerwca 2022 r. w sprawie prawa inicjatywy Parlamentu⁽⁴⁾,
- uwzględniając stanowisko Parlamentu z 3 maja 2022 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Rady w sprawie wyboru posłów do Parlamentu Europejskiego w powszechnych wyborach bezpośrednich, uchylającego decyzję Rady (76/787/EWWiS, EWG, Euratom) oraz Akt dotyczący wyborów przedstawicieli do Parlamentu Europejskiego w powszechnych wyborach bezpośrednich⁽⁵⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 12 lutego 2019 r. w sprawie stosowania postanowień Traktatu dotyczących obywatelstwa UE⁽⁶⁾ oraz swoją rezolucję z 9 marca 2022 r. zawierającą wnioski dla Komisji dotyczące programów obywatelstwa i ułatwień pobytowych dla inwestorów⁽⁷⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 16 lutego 2017 r. w sprawie ewentualnych zmian i dostosowań w obecnej strukturze instytucjonalnej Unii Europejskiej⁽⁸⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 16 lutego 2017 r. w sprawie poprawy funkcjonowania Unii Europejskiej dzięki wykorzystaniu potencjału Traktatu z Lizbony⁽⁹⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 4 maja 2022 r. w sprawie działań następczych w związku z konkluzjami Konferencji w sprawie przyszłości Europy⁽¹⁰⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 6 kwietnia 2022 r. w sprawie realizacji działań w zakresie edukacji obywatelskiej⁽¹¹⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z 12 kwietnia 2016 r. w sprawie zdobywania wiedzy o UE w szkole⁽¹²⁾,

⁽¹⁾ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

⁽²⁾ Teksty przyjęte, P9_TA(2023)0037.

⁽³⁾ Teksty przyjęte, P9_TA(2023)0038.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 493 z 27.12.2022, s. 112.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 465 z 6.12.2022, s. 171.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 449 z 23.12.2020, s. 6.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 347 z 9.9.2022, s. 97.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 449 z 23.12.2020, s. 6.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 252 z 18.7.2018, s. 215.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 465 z 6.12.2022, s. 109.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 434 z 15.11.2022, s. 31.

⁽¹²⁾ Dz.U. C 58 z 15.2.2018, s. 57.

- uwzględniając swoje stanowisko z 16 kwietnia 2014 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego w sprawie szczegółowych przepisów regulujących wykonywanie przez Parlament Europejski uprawnień śledczych i zastępującego decyzję 95/167/WE, Euratom, EWWiS Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji ⁽¹³⁾,
 - uwzględniając konkluzje prezydencji po Konferencji Przewodniczących Parlamentów Unii Europejskiej, która odbyła się w Pradze 24 i 25 kwietnia 2023 r. ⁽¹⁴⁾,
 - uwzględniając konkluzje z posiedzenia plenarnego LXIX Konferencji Komisji do Spraw Unijnych Parlamentów Unii Europejskiej, które odbyło się w Sztokholmie od 14 do 16 maja 2023 r. ⁽¹⁵⁾,
 - uwzględniając deklarację z León w sprawie parlamentarizmu przyjętą na konferencji upamiętniającej Międzynarodowy Dzień Parlamentaryzmu: wzmocnienie parlamentów w celu wzmocnienia demokracji, która odbyła się w León 30 czerwca i 1 lipca 2023 r. ⁽¹⁶⁾,
 - uwzględniając sprawozdanie dotyczące ostatecznych wyników Konferencji w sprawie przyszłości Europy ⁽¹⁷⁾,
 - uwzględniając propozycję „Manifestu dla Europy federalnej: suwerennej, społecznej i ekologicznej” przyjętą przez Grupę Spinello 29 sierpnia 2022 r. ⁽¹⁸⁾,
 - uwzględniając art. 54 Regulaminu,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Spraw Konstytucyjnych (A9-0249/2023),
- A. mając na uwadze, że UE i parlamenty państw członkowskich stoją przed wspólnymi, bezprecedensowymi i złożonymi wyzwaniami, które wynikają z jednej strony z czynników zewnętrznych, takich jak wojna napastnicza prowadzona przez Rosję przeciwko Ukrainie, pandemia COVID-19, kryzys klimatyczny i energetyczny, dezinformacja, obca ingerencja i cyfryzacja, a z drugiej strony z czynników wewnętrznych, takich jak wzrost popularności ekstremizmu i podmiotów politycznych, które przedkładają polaryzację, populizm, nacjonalizm, obwinianie i konfrontację nad poszukiwanie wspólnych rozwiązań; mając na uwadze, że w tej sytuacji podważane jest zaufanie obywateli do polityki i decydentów politycznych;
- B. mając na uwadze, że pilnie potrzebna jest wspólna definicja i wspólne rozumienie liberalnej demokracji parlamentarnej oraz wola polityczna, aby zwiększyć jej odporność, co przyczyni się do prawidłowego funkcjonowania podziału władzy i zachęci obywateli do korzystania z przysługującego im prawa do głosowania we wszystkich wyborach;
- C. mając na uwadze, że europejska demokracja nadal może zyskać większą legitymizację dzięki transformacji i dostosowaniu się do bieżących zmian; mając na uwadze, że w Europie należy pilnie utrzymać, wzmocnić i w dalszym ciągu rozwijać liberalną demokrację parlamentarną, w tym parlamentaryzm, obywatelstwo europejskie i aspekt uczestnictwa w demokracji europejskiej, przy wykorzystaniu wszystkich instrumentów wchodzących w zakres Traktatów; mając na uwadze, że potrzebna jest reforma demokratycznych podstaw Unii, w razie potrzeby w drodze zmiany Traktatu;
- D. mając na uwadze, że proces decyzyjny nie powinien odbywać się bez demokratycznej legitymizacji w postaci parlamentarnej zgody; mając na uwadze, że chociaż Parlament Europejski jest jedyną instytucją UE wybieraną w wyborach bezpośrednich, dzięki czemu znajduje się w centrum liberalnej demokracji europejskiej, nie ma on jeszcze ogólnego bezpośredniego prawa inicjatywy, które wzmocniłoby jego zdolność do reprezentowania opinii obywateli i odzwierciedlenia obaw społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych;
- E. mając na uwadze, że w art. 15 TUE sprecyzowano, że Rada Europejska nie może pełnić funkcji prawodawczej ani wykonawczej; mając na uwadze, że niektóre aspekty systemu rotacyjnej prezydencji Rady oraz rola Rady do Spraw Ogólnych utrudniają ich skuteczne funkcjonowanie i należy je zreformować, aby usprawnić proces legislacyjny w systemie dwuizbowym;
- F. mając na uwadze, że trzeba skorygować brak równowagi między instytucjami, który pojawił się z biegiem czasu, i zwiększyć rozliczalność władzy wykonawczej względem władzy ustawodawczej, a w szczególności przyznać Parlamentowi kompetencje kontrolne nad Radą Europejską oraz zwiększyć rozliczalność polityczną Komisji względem Parlamentu; mając na uwadze, że związek między Parlamentem i Radą – często przedstawiany jako dwuizbowy system ustawodawczy – nie zawsze odzwierciedla rzeczywistą praktykę ani nie został zinstytucjonalizowany;

⁽¹³⁾ Dz.U. C 443 z 22.12.2017, s. 39.

⁽¹⁴⁾ <https://parleu2022.cz/wp-content/uploads/2023/04/EUSC-Prague-Presidency-Conclusions-final-EN-1.pdf>.

⁽¹⁵⁾ <https://secure.ipex.eu/IPEXL-WEB/download/file/8a8629a88827df1e018828991e660000/Contribution%20adopted%20by%20the%20LXIX%20COSAC.pdf>.

⁽¹⁶⁾ https://www.congreso.es/backoffice_doc/prensa/notas_prensa/99181_1688138271277.pdf.

⁽¹⁷⁾ <https://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20220509RES29121/20220509RES29121.pdf>.

⁽¹⁸⁾ https://thespinelligroup.eu/wp-content/uploads/2022/10/20220912_Proposal-Manifesto-for-a-Federal-Europe-political-social-and-ecological.pdf.

- G. mając na uwadze, że utrzymywanie zasady jednomyślnego głosowania w Radzie stało się de facto przeszkodą w osiąganiu postępów w realizacji europejskiego programu oraz w dalszym rozwoju i reformie demokracji europejskiej, gdyż umożliwia rządowi jednego państwa członkowskiego zablokowanie unijnego procesu decyzyjnego, często ze szkodą dla interesu europejskiego;
- H. mając na uwadze, że ważne jest, by instytucje unijne w większym stopniu brały pod uwagę rolę, jaką w ramach ustawodawczych odgrywają Komitet Regionów (KR) i Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES), będące przedstawicielami władz lokalnych i regionalnych oraz zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego;
- I. mając na uwadze, że we wnioskach prezydencji Konferencji Przewodniczących Parlamentów Unii Europejskiej (KPPUE), która odbyła się w Pradze 24 i 25 kwietnia 2023 r., z zadowoleniem przyjęto inicjatywę Parlamentu Europejskiego w ramach Konferencji Komisji do Spraw Unijnych Parlamentów Unii Europejskiej (COSAC), aby wspólnie promować rolę parlamentów w sprawnie funkcjonującej demokracji i zastanowić się nad możliwymi sposobami wzmocnienia nowoczesnego parlamentaryzmu, a następnie przedstawić wyniki tych działań na kolejnej KPPUE w Madrycie ⁽¹⁹⁾; mając na uwadze, że na LXIX konferencji COSAC, która odbyła się od 14 do 16 maja 2023 r. w Sztokholmie, odnotowano konkluzje KPPUE, a w szczególności wezwanie COSAC do zaproponowania wymiany najlepszych praktyk i zastanowienia się nad możliwymi sposobami wzmocnienia nowoczesnego parlamentaryzmu ⁽²⁰⁾;
- J. mając na uwadze, że podczas światowej konferencji upamiętniającej Międzynarodowy Dzień Parlamentaryzmu, która odbyła się w León 30 czerwca i 1 lipca 2023 r., przyjęto deklarację z León w sprawie parlamentaryzmu; mając na uwadze, że w deklaracji tej wsparto inicjatywę Parlamentu Europejskiego mającą na celu opracowanie karty dotyczącej roli parlamentaryzmu w skutecznej demokracji; mając na uwadze, że oczekuje się, iż karta ta zostanie oficjalnie przyjęta na posiedzeniu KPPUE w Madrycie, które odbędzie się od 21 do 23 kwietnia 2024 r. ⁽²¹⁾;
- K. mając na uwadze, że we wnioskach z Konferencji w sprawie przyszłości Europy zaapelowano o wzmocnienie demokracji europejskiej, usprawnienie unijnego procesu decyzyjnego w celu zapewnienia zdolności UE do działania oraz o uzupełnienie i wzmocnienie demokracji przedstawicielskiej poprzez zwiększenie uczestnictwa obywateli, ich szerszy dostęp do informacji i zaangażowanie młodzieży; mając na uwadze, że w konkluzjach Konferencji w sprawie przyszłości Europy wezwano również do wzmocnienia obywatelstwa europejskiego, na przykład dzięki opracowaniu statutu obywatelstwa europejskiego, w którym określono by konkretne prawa i wolności;
- L. mając na uwadze, że Konferencja w sprawie przyszłości Europy i inne dotychczasowe udane projekty dotyczące uczestnictwa obywateli pokazały, że obywatele są zainteresowani regularnym uczestnictwem w życiu demokratycznym UE; mając na uwadze, że Konferencja w sprawie przyszłości Europy była cennym doświadczeniem w angażowaniu obywateli na dużą skalę, z którego trzeba będzie wyciągnąć wnioski;
- M. mając na uwadze, że obywatelstwo UE i związane z nim prawa, wprowadzone traktatem z Maastricht, a następnie wzmocnione traktatem z Lizbony, wdrożono jedynie częściowo; mając na uwadze, że wielu europejskich obywateli nie jest w pełni świadomych swoich praw wynikających z obywatelstwa Unii;
- N. mając na uwadze, że obywatelstwo UE jest obecnie przyznawane wraz z obywatelstwem państwa członkowskiego, lecz przy ograniczonej kontroli ze strony samej UE;
- O. mając na uwadze, że kilka państw członkowskich nadal oferuje tzw. programy złotych wiz i programy pobytowe dla inwestorów, które są sposobem na uzyskanie obywatelstwa tych państw, a w związku z tym obywatelstwa europejskiego;
- P. mając na uwadze, że mimo przepisów dyrektywy Rady 93/109/WE ⁽²²⁾ i dyrektywy Rady 94/80/WE ⁽²³⁾ dotyczących udziału obywateli Unii będących obywatelami innego państwa członkowskiego w wyborach odpowiednio do Parlamentu Europejskiego i wyborach samorządowych, obywatele Unii będący obywatelami innego państwa członkowskiego nadal napotykają wiele przeszkód, gdy chcą skorzystać z przysługującym im praw wyborcze w wyborach do Parlamentu Europejskiego;

⁽¹⁹⁾ <https://parleu2022.cz/wp-content/uploads/2023/04/EUSC-Prague-Presidency-Conclusions-final-EN-1.pdf>.

⁽²⁰⁾ <https://secure.ipex.eu/IPEXL-WEB/conferences/cosac>.

⁽²¹⁾ https://www.congreso.es/backoffice_doc/prensa/notas_prensa/99181_1688138271277.pdf.

⁽²²⁾ Dyrektywa Rady 93/109/WE z dnia 6 grudnia 1993 r. ustanawiająca szczegółowe warunki wykonywania prawa głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego przez obywateli Unii mających miejsce zamieszkania w Państwie Członkowskim, którego nie są obywatelami (Dz.U. L 329 z 30.12.1993, s. 34).

⁽²³⁾ Dyrektywa Rady 94/80/WE z dnia 19 grudnia 1994 r. ustanawiająca szczegółowe warunki wykonywania prawa głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych przez obywateli Unii mających miejsce zamieszkania w państwie członkowskim, którego nie są obywatelami (Dz.U. L 368 z 31.12.1994, s. 38).

- Q. mając na uwadze, że zgodnie z art. 10 ust. 3 TUE obywatele mają prawo uczestniczyć w życiu demokratycznym Unii, a decyzje muszą być podejmowane w sposób jak najbardziej otwarty i zbliżony do obywateli; mając na uwadze, że demokrację uczestniczącą uważa się za jeden ze sposobów, w jaki można poprawić świadomość polityczną i dialog ze wszystkimi obywatelami Unii;
- R. mając na uwadze, że nadal brakuje świadomości na temat istniejących narzędzi uczestnictwa, takich jak europejska inicjatywa obywatelska, petycje do Parlamentu Europejskiego, skargi do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, konsultacje publiczne i dialogi obywatelskie; mając na uwadze, że na demokrację uczestniczącą w UE niekorzystnie oddziałują duża fragmentacja narzędzi uczestnictwa i brak działań następczych, co ogranicza ich sukces i uniemożliwia im wypracowanie kompleksowej i efektywnej infrastruktury uczestnictwa;
- S. mając na uwadze, że wszelkie środki mające na celu wzmocnienie demokracji i uczestnictwa obywateli muszą zlikwidować cyfrową przepaść w UE i związane z nią trudności, aby uczestnictwo to było skuteczne;
- T. mając na uwadze, że nowe panele obywatelskie zaproponowane przez Komisję jako kontynuacja Konferencji w sprawie przyszłości Europy mają ograniczony zakres i nie odpowiadają oczekiwaniom obywateli, które przedstawiono podczas konferencji;
- U. mając na uwadze, że referendum, będące instrumentem demokracji bezpośredniej, nie jest obecnie dostępne na szczeblu UE; mając na uwadze, że Parlament Europejski wielokrotnie apelował o przeprowadzenie ocen ogólnounijnych referendów dotyczących podstawowych kwestii, które to referenda doprowadziłyby do zmiany paradygmatu w działaniach i strategiach politycznych UE, takich jak reforma Traktatu;
- V. mając na uwadze, że trwa obecnie rewolucja w zwyczajach dotyczących korzystania z mediów, zwłaszcza wśród młodych ludzi, co może negatywnie wpływać na dostęp do opartych na faktach, rzetelnie zbadanych informacji, jednocześnie zwiększając dostępność treści niskiej jakości i spolaryzowanych, a także prowadzić do fragmentacji społeczeństw i osłabienia demokracji; mając na uwadze, że dostęp do niezależnych, pluralistycznych i wysokiej jakości usług medialnych jest podstawą dobrze funkcjonującej demokracji;

Parlamentaryzm

1. uznaje, że w obecnych czasach wspólnych i bezprecedensowych wyzwań liberalna demokracja parlamentarna znajduje się pod presją i należy ją pilnie utrzymać, wzmocnić i w dalszym ciągu rozwijać; podkreśla kluczową rolę parlamentów, które stanowią jądro europejskiej demokracji jako wybierane w wyborach bezpośrednich izby obywateli, ustawodawców i obserwatorów władzy wykonawczej; zauważa, że liberalna demokracja może sprawdzić się jedynie wtedy, kiedy parlamentaryzm funkcjonuje prawidłowo; podkreśla potrzebę wspólnego zrozumienia, podstawowych zasad i definicji liberalnej demokracji parlamentarnej; w tym kontekście z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Parlamentu Europejskiego dotyczącą opracowania wraz z parlamentami państw członkowskich UE wspólnej „karty na temat roli parlamentów w funkcjonowaniu demokracji liberalnej”;
2. uważa, że panująca obecnie w UE tendencja do przechodzenia od demokracji „parlamentarnej” do demokracji „rządowej” osłabia wszystkie parlamenty w procesie decyzyjnym; z ubolewaniem odnotowuje coraz większy brak równowagi między instytucjami i coraz większą władzę Rady i Rady Europejskiej, co stanowi zagrożenie dla architektury instytucjonalnej UE ustanowionej w traktatach; w tej sytuacji uważa, że należy przywrócić równowagę na korzyść demokratycznej legitymizacji przez nadanie równoważnych praw Parlamentowi; uważa, że praktyka Rady Europejskiej polegająca na „zlecaniu zadań Radzie i Komisji” wykracza poza przypisaną jej w traktatach rolę organu wyznaczającego kierunki strategiczne, a zatem jest sprzeczna zarówno z brzmieniem, jak i duchem traktatów; uznaje, że konieczne jest przestrzeganie podziału kompetencji i zasady pomocniczości, jak określono w traktatach;
3. jest głęboko przekonany, że w demokracji parlamenty muszą brać udział w każdym procesie decyzyjnym; podkreśla, że Parlamentowi Europejskiemu, jako jedynej instytucji UE wybieranej w wyborach bezpośrednich, należy przyznać ogólne bezpośrednie prawo inicjatywy ustawodawczej, uprawnienia śledcze i pełną władzę nad budżetem oraz że jako izba obywateli UE powinien być siłą napędową strategicznych priorytetów europejskiego planu działań legislacyjnych; apeluje w związku z tym o zmianę art. 225 i 226 TFUE;
4. ponownie proponuje, aby przekształcić Radę w prawdziwą izbę ustawodawczą poprzez zredukowanie liczby jej składów resortowych w drodze decyzji Rady Europejskiej, dzięki czemu powstałby prawdziwy dwuizbowy system ustawodawczy z Parlamentem Europejskim i Radą, zaś Komisja pełniłaby rolę władzy wykonawczej; uważa, że należy zreformować system rotacyjnej prezydencji Rady UE w celu zwiększenia skuteczności procesu legislacyjnego w systemie dwuizbowym; proponuje, by Rada do Spraw Ogólnych stała się radą ustawodawczą zbierającą się na publicznych posiedzeniach, podobnie do sesji plenarnych Parlamentu Europejskiego, a wszystkie inne składy Rady stały się przejrzystymi strukturami przygotowawczymi odbywającymi regularne posiedzenia publiczne i funkcjonującymi podobnie do komisji w Parlamencie Europejskim;

5. ponawia swój wielokrotnie powtarzany apel, by Rada odstąpiła od zasady jednomyślności na rzecz głosowania większością kwalifikowaną w każdym przypadku, gdy jest to dopuszczalne na mocy traktatów w perspektywie krótkoterminowej, na przykład poprzez uruchomienie różnych klauzul pomostowych w traktatach, a także docelowo w drodze zmian traktatowych, aby przezwyciężyć blokady ustawodawcze i zwiększyć zdolność UE do działania oraz uczynić unijny proces decyzyjny bardziej skutecznym i demokratycznym;
6. uważa za konieczne, by Parlament wzmocnił swoje funkcje w zakresie kontroli politycznej nad Komisją, w tym wprowadził możliwość składania wniosków o wotum nieufności wobec komisarzy;
7. podkreśla, że specjalne procedury ustawodawcze, w przypadku których prawo inicjatywy ustawodawczej przyznano Parlamentowi na mocy traktatów, powinny obejmować wzajemną wymianę informacji dotyczącą opracowania kalendarza legislacyjnego dla odnośnych inicjatyw, co zapewni poszanowanie zasady lojalnej współpracy między wszystkimi trzema instytucjami; w związku z tym oczekuje, że nadany zostanie nowy impuls rozmowom międzyinstytucjonalnym między Parlamentem a Radą w sprawie bardzo potrzebnej reformy europejskiego prawa wyborczego, a także w sprawie uprawnień śledczych Parlamentu Europejskiego;
8. wzywa Parlament Europejski, Radę i Komisję, aby nadal pracowały nad usprawnieniem form współpracy z KR i EKES, także na wstępnym etapie procesu ustawodawczego, w celu zagwarantowania, że ich opinie i oceny będą uwzględniane w całym procesie ustawodawczym; sugeruje w szczególności, aby wzmocniono nieformalne kontakty między właściwymi podmiotami z trzech instytucji zarówno na szczeblu komisji, jak i grup politycznych oraz by w stosownych przypadkach zapraszać sprawozdawców z KR i EKES do rozpatrywania projektów sprawozdań na posiedzeniach komisji parlamentarnych i posiedzeniach podsumowujących komisji w sprawie negocjacji międzyinstytucjonalnych;
9. podkreśla kluczową rolę parlamentów, które stanowią jądro demokracji, oraz potrzebę poszanowania jasnego podziału kompetencji między poszczególne szczeble europejskiej demokracji liberalnej, tj. szczebel lokalny, regionalny, krajowy i europejski, zgodnie z zasadą pomocniczości, jak określono w art. 5 TUE, z myślą o zapewnieniu demokratycznej legitymizacji i skutecznego procesu decyzyjnego oraz o zwiększeniu zaufania i współpracy na różnych szczeblach między parlamentarnymi; w tym kontekście zwraca uwagę, że parlamenty narodowe najlepiej nadają się do tego, by zlecać i nadzorować działania poszczególnych rządów w sprawach europejskich, podczas gdy europejska władza wykonawcza ponosi demokratyczną odpowiedzialność przed Parlamentem Europejskim, co także zapewnia jego legitymizację; podkreśla potrzebę regularnego dialogu politycznego i kontaktów między parlamentami, co pozwoli zwiększyć świadomość i zrozumienie odnośnie do prac parlamentarnych i procesu podejmowania decyzji, na przykład w ramach KPPUE i COSAC;
10. przypomina, że należy usprawnić stosowanie zasad pomocniczości i proporcjonalności w pracach instytucji unijnych, w szczególności poprzez współpracę z parlamentami narodowymi zgodnie z prerogatywami już przewidzianymi w obowiązujących traktatach, i zapewnić bardziej znaczącą rolę przedstawicielom na szczeblu krajowym i lokalnym w tym procesie w celu osiągnięcia „aktywnej pomocniczości” z myślą o promowaniu szerszej odpowiedzialności za politykę UE; sugeruje ponadto, aby wzmocnić „aktywną pomocniczość” dzięki przyznaniu parlamentom narodowym prawa do przedkładania wniosków Parlamentowi Europejskiemu; w związku z tym wspiera program „Tworzenie Europy razem z samorządami lokalnymi”, który tworzy europejską sieć łączącą lokalnie wybranych polityków, ukierunkowaną na przekazywanie informacji na temat Unii Europejskiej;
11. podkreśla, że parlament, który zbiera się na posiedzeniach przy obecności fizycznej parlamentarzystów, nadaje dynamiki demokracji parlamentarnej; podkreśla, że cyfryzacja i pandemia przyczyniły się do transformacji cyfrowej parlamentów i umożliwiły posłom udział w życiu parlamentarnym, z którego w przeciwnym razie byliby wykluczeni; podkreśla, że procesy cyfrowe nie powinny zastępować głosowań, debat i negocjacji przy fizycznym udziale posłów, z wyjątkiem szczególnych okoliczności; podkreśla, że szersze wykorzystanie możliwości cyfrowych może przyczynić się do lepszego zrozumienia politycznego między parlamentami na szczeblu krajowym, regionalnym i europejskim, do częstszej komunikacji, wymiany informacji i podnoszenia poziomu wiedzy, do ograniczania emisji związanych z transportem i podróżowaniem oraz do zacieśniania kontaktów z obywatelami;
12. jest głęboko zaniepokojony szybkim i szeroko zakrojonym rozwojem ukierunkowanych kampanii dezinformacyjnych oraz niewłaściwym wykorzystywaniem generatywnej sztucznej inteligencji do uniemożliwiania obywatelom świadomych wyborów, a ostatecznie do osłabienia procesów demokratycznych w Unii; wzywa parlamenty narodowe państw członkowskich, aby – w ramach międzyparlamentarnej współpracy COSAC – prowadziły regularną wymianę poglądów z Parlamentem Europejskim na temat ochrony ich demokracji przed obcymi ingerencjami i manipulacją informacjami; apeluje o skoordynowaną strategię UE mającą na celu ograniczenie zagrożeń dla niezależności mediów oraz o ustanowienie znaczącego i stałego unijnego funduszu wsparcia mediów redakcyjnych i informacyjnych;
13. podkreśla, że należy wzmocnić zaufanie wyborców do procesów wyborczych przez zagwarantowanie, iż wszystkie wybory będą wolne i uczciwe; w związku z tym wzywa Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, aby zorganizowała misję obserwacji wyborów podczas wyborów do Parlamentu Europejskiego w czerwcu 2024 r.; zachęca państwa członkowskie, aby ponownie skorzystały z tej możliwości;

Obywatelstwo europejskie

14. apeluje o ustanowienie statutu obywatelstwa UE w celu wyjaśnienia i ugruntowania praw i wolności związanych z obywatelstwem, które łączą obywateli w Unii; wzywa Radę i Komisję, aby podjęły konkretne działania na rzecz rozszerzenia praw i wolności związanych z obywatelstwem, zgodnie z procedurą określoną w art. 25 TFUE; podkreśla, że statut ten sprawi, iż zasady i wartości Unii staną się bardziej namacalne, a jednocześnie zapewni obywatelom nowe środki służące ochronie i utrzymaniu tych zasad i wartości;

15. podkreśla, że skuteczny dialog obywatelski i aktywne uczestnictwo obywateli są ściśle powiązane z europejskim wymiarem edukacji obywatelskiej; podkreśla zatem, że należy wzmocnić europejski wymiar edukacji obywatelskiej podczas zajęć szkolnych i pozaszkolnych, co zagwarantuje, że obywatele będą aktywni i świadomi, a przez to będą w pełni uczestniczyć w życiu obywatelskim i społecznym zarówno na szczeblu europejskim, jak i państw członkowskich, a także w życiu demokratycznym Unii; wzywa Komisję, aby opracowała kompleksową strategię europejską w celu rozwijania kompetencji obywatelskich w UE i opracowania środków wsparcia służących zapewnieniu równego dostępu do edukacji obywatelskiej; podkreśla znaczącą rolę, jaką w takiej strategii powinny odgrywać społeczeństwo obywatelskie, uniwersytety i inne organizacje badawcze;

16. wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby lepiej informowały obywateli Unii niebędących obywatelami danego państwa (tj. obywateli Unii zamieszkujących w państwie członkowskim, którego nie są obywatelami) o ich prawie do głosowania lub kandydowania w wyborach lokalnych i europejskich; podkreśla, że należy rozważyć rozszerzenie prawa takich przemieszczających się obywateli UE do głosowania i kandydowania tak, by obejmowało wybory regionalne i krajowe w państwach członkowskich; wskazuje, że Rada i Komisja mogą wprowadzić te prawa w drodze procedury określonej w art. 25 TFUE, i uważa, że w perspektywie długoterminowej należy je zapisać w art. 22 TFUE w drodze zmiany Traktatu; podkreśla, że należy prowadzić kampanie uświadamiające na temat tych praw z udziałem społeczeństwa obywatelskiego; podkreśla, że należy zlikwidować wszelkie nadal istniejące bariery administracyjne i dyskryminację, aby zapewnić równe możliwości wszystkim przemieszczającym się obywatelom Unii, a zwłaszcza grupom w trudnej sytuacji i zmarginalizowanym;

17. ponownie apeluje, aby dla uniknięcia dyskryminacji we wszystkich państwach członkowskich wprowadzono zharmonizowany wiek uprawniający do głosowania i kandydowania w wyborach; zaleca, aby wprowadzono minimalny wiek (16 lat) uprawniający do głosowania, z zastrzeżeniem obowiązujących porządków konstytucyjnych, co odzwierciedli obowiązujące prawa i obowiązki, jakie młodzi Europejczycy już mają w niektórych państwach członkowskich;

18. przypomina, że Parlament Europejski konsekwentnie wyrażał zaniepokojenie, iż wszelkie krajowe programy, które przewidują bezpośrednią lub pośrednią sprzedaż obywatelstwa UE, są sprzeczne z samą istotą obywatelstwa europejskiego; wzywa państwa członkowskie, których to dotyczy, do zaprzestania takich praktyk;

19. jest wysoce zaniepokojony stosowaną przez niektóre państwa członkowskie praktyką pozbawiania własnych obywateli prawa do głosowania w krajowych wyborach parlamentarnych w przypadku, gdy mieszkają oni za granicą; wzywa te państwa członkowskie do zaprzestania stosowania tej formy pozbawienia praw wyborczych;

Uzupełnienie demokracji przedstawicielskiej dzięki większemu uczestnictwu obywateli

20. ponownie zaznacza, że zgodnie z tekstem założycielskim Konferencji w sprawie przyszłości Europy Parlament Europejski, Rada i Komisja zobowiązały się do skutecznego podejmowania działań następczych w związku z konkluzjami Konferencji, w ramach swoich kompetencji i zgodnie z traktatami; apeluje o szybkie i spójne wdrożenie dorobku Konferencji w sprawie przyszłości Europy, obejmującego 49 propozycji i 326 konkretnych środków przygotowanych przez europejskie panele obywatelskie Konferencji; ponownie apeluje o zwołanie konwentu w celu zmiany traktatów;

21. uważa, że jednym ze sposobów, w jaki można zaspokoić oczekiwania obywateli europejskich dotyczące bardziej regularnego i znaczącego zaangażowania w życie demokratyczne Unii⁽²⁴⁾, może być doskonalenie i rozwijanie mechanizmów uczestnictwa w UE;

22. podkreśla, że należy usprawnić i rozwinąć kompleksową infrastrukturę uczestnictwa w UE, co umożliwi lepsze połączenie i lepszą integrację istniejących instrumentów uczestnictwa oraz lepsze formy stałego uczestnictwa; podkreśla, że należy koniecznie zająć się fragmentacją unijnej infrastruktury uczestnictwa poprzez utworzenie punktu kompleksowej obsługi wszystkich europejskich instrumentów uczestnictwa oraz ustanowienie ram instytucjonalnych mających na celu zarządzanie tym centralnym ośrodkiem i jego stosunkami z obywatelami;

⁽²⁴⁾ Fundacja Bertelsmanna, „Next level citizen participation in the EU. Institutionalising European Citizens' Assemblies [Kolejny szczebel udziału obywateli w UE. Instytucjonalizacja europejskich zgromadzeń obywatelskich]”, 2022 r.

23. podkreśla, że mechanizmy i instrumenty demokracji bezpośredniej lub uczestniczącej mogą uzupełniać przedstawicielską liberalną demokrację parlamentarną, lecz nie mogą jej zastępować w coraz bardziej złożonym świecie, w którym potrzebne jest poszukiwanie trwałych i demokratycznych kompromisów; zauważa, że mechanizmy demokracji bezpośredniej lub demokracji uczestniczącej mogą być użytecznymi instrumentami, jeżeli spełnione zostały pewne wymagania; proponuje w szczególności, aby poprawić skuteczność istniejących europejskich instrumentów uczestnictwa przez zapewnienie obowiązkowych i sensownych działań następczych;

24. przypomina, że lepsze i szersze uczestnictwo będzie możliwe tylko wówczas, gdy rozwiązany zostanie problem dyskryminacji, w szczególności dyskryminacji wynikającej z przepaści cyfrowej i trudności, jakie stwarza ona dla skutecznego uczestnictwa w demokratycznym życiu Unii; przypomina, że aplikacje cyfrowe propagujące uczestnictwo obywateli powinny być proste i intuicyjne;

25. proponuje, aby zinstytucjonalizować przedstawicielskie, deliberatywne procesy uczestnictwa w oparciu o model europejskich paneli obywatelskich Konferencji w sprawie przyszłości Europy; jest zdania, że „mini-grupy” z udziałem losowo wybranych uczestników reprezentujących poszczególne podgrupy struktury społeczno-gospodarczej Unii, a przez to pełne spektrum społeczeństwa, należy zorganizować tak, by pomogły zapobiegać nierównemu dostępowi do uczestnictwa w życiu demokratycznym przez zapewnienie obywatelom, którzy inaczej mogliby nie mieć takiej możliwości, okazji do wyrażenia poglądów;

26. uważa, że należy umocnić aktywne obywatelstwo i skuteczne uczestnictwo obywateli na szczeblu UE dzięki umożliwieniu im nabycia konkretnej wiedzy na temat UE i europejskiego wymiaru omawianych tematów; podkreśla, że należy rozwiązać problem nieznamośności przez ogół społeczeństwa polityki UE i procesu podejmowania decyzji dzięki lepszej edukacji na temat UE w szkołach; apeluje w szczególności o specjalne szkolenia i stały proces deliberacyjny, w ramach którego obywatele uczestniczący w panelach obywatelskich otrzymywaliby niezbędne informacje uzupełnione, w razie potrzeby, przez ekspertów, dzięki czemu mogliby angażować się w otwarte debaty prowadzące do sformułowania zaleceń i wniosków;

27. proponuje w szczególności, aby – zgodnie z dorobkiem UE – utworzono zorganizowany mechanizm uczestnictwa nazywany europejską agorą, który powinien pracować w cyklu rocznym i omawiać priorytety UE na kolejny rok, a wyniki jego obrad powinny zostać przedstawione 9 maja 2023 r. jako wkład w proces konsultacji w sprawie rocznego programu prac Komisji; zauważa, że wyniki te powinny również obejmować propozycję dotyczącą konkretnego tematu europejskiego roku w kolejnym cyklu rocznym; proponuje, aby przedstawiciele Parlamentu Europejskiego regularnie informowano o postępach tych obrad, dzięki czemu będą mogli wziąć je pod uwagę w pracach parlamentarnych;

28. podkreśla, że w ramach europejskiej agory obywatele będą przez cały rok omawiali treści związane z konkretnym tematem europejskiego roku, a ich propozycje i konkluzje będą przedstawiane pod koniec roku; jest zdania, że należy określić opcje dotyczące działań następczych Parlamentu z uwzględnieniem wielkości większości popierających takie konkluzje w danym panelu, oraz że takie działania następcze mogłyby obejmować debaty, wysłuchania, pytania parlamentarne lub sprawozdania;

29. sugeruje, aby w ramach komponentu młodzieżowego agory utworzyć europejskie zgromadzenie młodzieży, które mogłoby monitorować stosowanie „kontroli prawodawstwa przez młodzież” w ramach całego procesu legislacyjnego UE, o co zwróciła się Konferencja w sprawie przyszłości Europy; proponuje, aby Parlament Europejski pracował z Komitetem Regionów i Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym nad utworzeniem mechanizmu, w którego skład wchodziłoby przedstawiciele tacy jak młodzi lokalnie wybrani politycy oraz przedstawiciele młodego społeczeństwa obywatelskiego i młodych partnerów społecznych; mechanizm ten powinien ściśle współpracować ze zgromadzeniem młodzieży w celu przeprowadzenia kontroli prawodawstwa przez młodzież; w tym kontekście podkreśla, że w debatę polityczną na temat przyszłości Europy trzeba zaangażować szczególnie osoby młode, ponieważ dzisiejsze decyzje będą kształtować ich przyszłość;

30. ponawia swój wielokrotnie powtarzany apel o ocenę możliwości zmiany traktatów unijnych, która umożliwiłaby przeprowadzanie ogólnounijnych referendów dotyczących kwestii podstawowych i inicjujących zmiany modelu działania i polityki Unii Europejskiej, takich jak reforma traktatów UE; podkreśla w tym kontekście, że wynik referendum powinien zostać przyjęty tylko wtedy, gdy osiągnięto podwójną większość opowiadającą się za danym rozwiązaniem, reprezentującą większość państw członkowskich i większość wyborców, którzy oddali głos; proponuje, by takie ogólnounijne referenda były przeprowadzane w trakcie wyborów do Parlamentu Europejskiego w drodze dodatkowego głosowania dotyczącego przedmiotowej podstawowej kwestii ustrojowej; zwraca uwagę, że idealnym rozwiązaniem byłoby organizowanie każdego europejskiego referendum tego samego dnia w całej Unii;

31. proponuje, aby wprowadzić ogólnoeuropejskie internetowe konsultacje obywatelskie organizowane przez Parlament Europejski; uważa, że zapewnienie wszystkim obywatelom możliwości wyrażenia poglądów na temat bieżących spraw europejskich zwiększy zaufanie obywateli do europejskiego procesu decyzyjnego i jego zrozumienie; uważa, że ten nowy mechanizm uczestnictwa wzmacnia rolę PE w stosunku do innych instytucji;

32. odnotowuje możliwości związane z korzystaniem z obywatelstwa europejskiego za pomocą narzędzi internetowych, takich jak konsultacje internetowe i zbieranie podpisów pod europejskimi inicjatywami obywatelskimi w internecie; zauważa, że tożsamość elektroniczna może ułatwić korzystanie z takich narzędzi na szczeblu europejskim, a także zapewnić szereg możliwości dostępu do usług publicznych; wzywa państwa członkowskie, aby wprowadziły narzędzia e-demokracji na szczeblu lokalnym i krajowym oraz by prawidłowo włączyły je do procesu politycznego;

33. apeluje, aby wśród celów programu „Cyfrowa Europa” i innych programów mających na celu promowanie transformacji cyfrowej w UE znalazły się uproszczenie dostępu do organów administracji za pomocą różnych serwisów oraz wykorzystanie aplikacji uczestnictwa obywatelskiego; apeluje o badania i inwestycje ukierunkowane na ułatwienie takiego dostępu w celu zminimalizowania przepaści cyfrowej i zmaksymalizowania jakości społecznej i demokratycznej;

o

o o

34. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie Europejskiej, Radzie Unii Europejskiej, Komisji, Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Radzie Europy.